

HELSINKI UNIVERSITY MAIN LIBRARY HLAVNÁ BUDOVA KNIŽNICE HELSINSKEJ UNIVERZITY

PAEDDR. DARINA OBUŠEKOVÁ, PHD.

✉ darina.obusekova@ku.sk
Univerzitná knižnica KU
v Ružomberku
www.uk.ku.sk

The paper takes readers on a tour of the largest academic library in Finland – the main building of the Helsinki University Library, which is one of four branches specialising in art, law, theology, education and social sciences. The academic library is distinguished by its functionalist architecture that makes orientation easy while permitting flexible forms of study on an individual or group basis and respecting the accessibility needs of disabled users. It provides a variety of less common services on top of the usual library and information services. One of the most significant of these benefits is providing a variety of courses aimed at information literacy and information seeking.

Keywords: world's libraries, academic libraries, library architecture, library and information services, Helsinki University Library, Finland

Hlavná budova knižnice Helsinskej univerzity, najväčšia akademická knižnica vo Fínsku, sa nachádza v historicky dôležitom mestskom bloku, v samom srdci centra mesta, v dome Kaisa a patrí medzi diela fínskeho architektonického ateliéru Anttinen Oiva Architects. Je jednou zo štyroch čiastkových knižníc Helsinskej univerzity a ponúka literatúru z oblasti umenia, pedagogických vied, práva, teológie a spoločenských vied.¹

ARCHITEKTÚRA KNIŽNICE

Budova knižnice bola navrhnutá tak, aby flexibilne ponúkala široké spektrum služieb veľkému počtu používateľov a poskytovala tak pomyselnú bránu do nového informačného veku. Nová budova knižnice dopĺňa mestský blok o zakrivenú tehlovú fasádu, vďaka ktorej je integrovaná do ulice, aby s ňou splynula v jednotnej línii. Dizajn interiéru je založený na sérii otvorov v stropoch. Tri z nich spolu s hlavným schodiskom vytvárajú jedinečný priestor a atmosféru, slúžiacu ako základ na jeho rozdelenie do funkčných zón s cieľom čo najefektívnejšie ponúkať a zároveň

využívať jej služby, uľahčiť orientáciu v knižnici, a tak podporiť proces učenia. Otvory, cez ktoré do budovy preniká denné svetlo, sú obklopené pracovnými stolmi a navodzujú príjemné prostredie na prácu. Okolo nich je rozmiestnený knižný fond. Pracovná zóna so zvukotesnými dverami poskytuje priestory na tiché čítanie aj hlučnú skupinovú prácu. Priestory pre personál a kancelárie sú na prízemí, zákaznícke centrum sa nachádza na úrovni vchodu, akvizičné, katalogizačné, administratívne a sieťové služby sú na najvyššom poschodí a logistické centrum je v suteréne spolu s priestormi na údržbu.²

KNIŽNIČNÉ SLUŽBY

Knižničné služby pozostávajú z troch oddelení:

- **Služby v oblasti vzdelávania/Learning Services** podporujú učiteľov v ich práci a študentov v štúdiu. Toto oddelenie poskytuje knižničné zákaznícke a poradenské služby (vrátane poradenstva a školenia v oblasti vyhľadávania informácií) a služby v oblasti správy informácií a vzdelávacieho prostredia.

knižnice. Knížnica ponúka databázu Helka, v ktorej môžu používatelia vyhľadávať materiály nielen z Helsinskej univerzitnej knižnice, ale aj z iných knižníc a zároveň môžu vidieť umiestnenie materiálu a jeho dostupnosť v rôznych knižniciach. Čitateľský preukaz je platný len v knižniciach so systémom Helka. Okrem Helsinskej univerzitnej knižnice využíva tento knižničný systém aj päť ďalších špecializovaných knižníc.

PRIESTORY NA ČÍTANIE A NA SPOLOČNE TRÁVENÝ ČAS

Knižnica poskytuje všetkým používateľom dostatok priestoru nielen na čítanie, ale aj na prácu, pričom niektoré z nich sú vyhradené pre študentov, zamestnancov a výskumníkov Helsinskej univerzity a sú označené oranžovou farbou. Červenou farbou sú označené zóny na tzv. tichú prácu. Pracovné priestory v tichých priestoroch sú väčšinou vybavené len písacím stolom a stoličkou. Okrem nich poskytuje knižnica aj rôzne kútiky s kreslami a pohovkami na uvoľnenejšie čítanie a relax. Súčasťou priestoru pre používateľov je aj bezbariérová pracovňa s vybavením pre osoby so znevýhodnením.

- **Prístupové služby/Access Services** zodpovedajú za zbierky knižníc, akvizíciu a marketing zdrojov, vytváranie metadát a informačných systémov, ktoré umožňujú zákazníkom prístup k rôznym zdrojom.
- **Výskumné služby/Research services** podporujú výskumníkov vo všetkých fázach výskumného procesu, zahŕňajú služby správy informácií a údajov, publikačné a hodnotiace služby, ako aj ďalšie špecializované konzultačné služby.³

DOSTUPNOSŤ A VYBAVENIE KNIŽNICE

KNIŽNICA PRE KAŽDÉHO

V každej zo štyroch čiastkových knižníc môže byť čitateľom ktokoľvek, kto túži po poznání. Pri registrácii získava používateľ knižničný preukaz Helka⁴, ktorý ho oprávňuje využívať služby univerzitnej

KNIŽNIČNÉ TERMINÁLY A REPROGRAFICKÉ CENTRUM

Knižnica poskytuje knižničné terminály všetkým svojim používateľom, ktorí ich môžu využiť na:

- prehliadanie databázy Helka,
- čítanie licencovaných elektronických materiálov získaných knižnicou,
- prihlásenie sa do svojho používateľského profilu Helka,
- vyhľadávanie a čítanie digitálne uložených prác Helsinskej univerzity.

Knižničné terminály tiež poskytujú prístup k používateľským funkciám v databáze Helka, ako je vyhľadávanie a ukladanie obľúbených položiek, ale aj ukladanie a preposielanie rešerší na vlastnú e-mailovú adresu.⁵

Knižnica taktiež ponúka reprografické služby, ako tlač dokumentov, kopírovanie, skenovanie, možnosť väzby dokumentov, 3D tlač, laminovanie a pod.⁶

VYHLÁDÁVANIE ZDROJOV

Na vyhľadávanie tlačených a elektronických zdrojov môžu používatelia využiť niekoľko databáz, ako:

- online katalóg kníh – databáza Helka, v ktorej používatelia vyhľadávajú zdroje dostupné v knižnici a ich konkrétnu lokáciu v knižničnom fonde⁷;
- databáza tlačených časopisov a e-časopisov;
- databáza elektronických časopisov podľa tém;
- databáza článkov podľa tém alebo podľa časopisu;
- databáza záverečných prác;
- databáza zdrojov s otvoreným prístupom (OA)⁸;
- databáza digitálnych zdrojov – archív zdigitalizovaných archívnych zbierok novín⁹;
- sprievodca výskumom – výskumné príručky pre jednotlivé vedné disciplíny¹⁰.

OTVORENÁ VEDA

Knižnica Helsinskej univerzity poskytuje otvorený prístup k výskumom, článkom a publikáciám publikovaných v Helsinki University Press (HUP). S tým súvisí niekoľko tém, ako archivácia, vystríhanie pred

predátorskými časopismi s OA prístupom, správa dát, autorské práva a licencie.

Knižnica disponuje kvalifikovanými pracovníkmi a informatikmi, ktorí sú nápomocní vedeckým pracovníkom pri OA publikovaní.

Knižnica Helsinskej univerzity ponúka autorom možnosť samoarchivácie záverov výskumov, prác a datasetov. Samoarchivácia (zelený otvorený prístup) je jedným zo spôsobov, ako otvorene publikovať a prevziať spoločenskú zodpovednosť za šírenie výsledkov výskumu. Publikovanie s otvoreným prístupom podporuje globálny a rovnaký prístup k informáciám založených na výskume. Na Helsinskej univerzite slúži digitálny repozitár HELDA ako otvorené úložisko plné textu, ale aj ako publikačná platforma s otvoreným prístupom.¹¹

PODPORA INFORMAČNEJ GRAMOTNOSTI

Helsinská univerzitná knižnica (HULib) ponúka podporu informačnej gramotnosti (IL) pre všetky

študijné programy, pričom poskytuje prezenčnú alebo online výučbu v programe MOOC¹² (Massive open online course). Počet účastníkov intenzívneho kurzu nie je limitovaný, kurzy sú otvorené komukoľvek a môžu byť aj kedykoľvek online prístupné.

Ciele MOOC sú rôznorodé – od výučby základných zručností až po profesionálny rast, ponuka certifikátov po úspešnom ukončení kurzu alebo slúžia len ako platformy pre obsah a materiály, ktoré sú pre používateľov dostupné na stiahnutie.¹³

ZÁVEROM

Moderné a prívetivé priestory pre čitateľov, vhodné podmienky na štúdium a relax, ale aj dostupnosť zdrojov sú synonymami hlavnej budovy knižnice Helsinskej univerzity. Knižnica určite stojí za pozornosť nielen pre svoj vzhľad a služby, ale aj atmosféru, ktorá priam nabáda k učeniu, výskumu a intelektuálnemu rastu študentov, pedagógov a odbornej verejnosti.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

www.archdaily.com.

POZNÁMKY

- ¹ <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/welcome-library/library-locations-and-premises/main-library-kaisa-house>.
- ² <https://www.archdaily.com/459135/helsinki-university-main-library-anttinen-oiva-architects>.
- ³ <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/follow-news/about-library>.
- ⁴ Preukaz Helka môže byť udelený osobám starším ako 15 rokov, ktoré predložia občiansky preukaz s trvalým pobytom vo Fínsku, s výnimkou študentov na výmenných pobytoch a výskumníkov zo zahraničia, ktorým môže byť preukaz udelený bez ohľadu na uvedené podmienky.
- ⁵ <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/library-services/new-customer/library-everyone>.
- ⁶ <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/library-services/new-customer/library-everyone>.
- ⁷ https://helka.helsinki.fi/discovery/search?vid=358UOH_INST:VU1.
- ⁸ <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/using-collections/open-access-resources>.
- ⁹ <https://libraryguides.helsinki.fi/DigitalResources>.
- ¹⁰ <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/using-collections/field-specific-research-guides>.
- ¹¹ <https://www.helsinki.fi/en/research/services-researchers/self-archiving>.
- ¹² Termín MOOC (Massive open online course/hromadný otvorený online kurz) bol prvýkrát použitý v roku 2008 pre navrhnutý kurz George Siemens a Stephen Dowens (napr. Cormier, 2008). Helsinská univerzita ponúka programy cMOOC (kladie veľký dôraz na učenie cez sociálne siete, pričom učenie prebieha hlavne prostredníctvom interakcie s rovesníkmi) alebo xMOOC (individuálne učebné postupy, ktorých cieľom je osloviť veľké množstvo študentov, a to kedykoľvek a z akéhokoľvek miesta).
- ¹³ KETTUNEN, Taina; WEIMER Kristina; VAINIKKA Valtteri; HELMINEN Pävi. Information Seeking MOOCs at the University of Helsinki: Interactive and Integrated. In *Nordic Journal of Information Literacy in Higher Education*. Vol. 11, Issue 1, 2019, s. 52 – 60.